

PREUS

A:ta. Un trimestre
A fora id.
Al Extranjer id.

0.75
1.00
15.00

Número solt
15 cts.

*R. de Flores Literas
Germinal
Palma*

QU

TOLIC MALLORQUI

Artá 31 de Juniol de 1920

F.

LORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantons, 3

D. Margalida Blanes Blanes

**MORI EN AQUESTA VILA EL DIA 16 DEL CORRENT
HAGUENT REBUT ELS SANTS SAGRAMENTS**

————— A. C. S. —————

Els seus affigits, espòs D. Francesc Blanes, filleta Inés, mare donya Margalida, pare polític D. Francesc, germans, germans polítics, tios, cusins i demés familia, al recordar an els seus amics i coneguts tan dolorosa pèrdua, les demanen una oració per l'ànima de la finada.

L'Il·lm. Sr. Bisbe d'aquesta diócesis ha concedit 50 dies d'indulgencia en la forma acostumada.

Plana literaria

EN JERONI ROSSELLÓ

Aquest famós lulista mallorquí, fecund poeta i gloria de les lletres catalanes, nasqué el dia 31 de Janer del any 1827 a la Ciutat de Mallorca.

Comensà de molt jovenet a escriure poesies en llengua castellana que publicava en periòdics, revistes i almanacs d'aquell temps.

Estudià a Barcelona la carrera d'advocat, professió que exercí dins Palma tota sa vida, arribant a tenir justa fama el seu despaig, i a pesar de les moltes ocupacions que tenia per son càrrec sempre continuà sa afició a les lletres. Traduí al castellà moltes llegendes de poetes alemanys i molt especialment Schiller. Reuní ses composicions castellanes en un volum que tituló *Hojas y Flores* però prest s'aficionà a la lectura de les obres clàssiques de la nostra llengua i en especial a Ramón Llull del qual arribà a esser un ver enamorat, fent de ses obres un estudi acabadíssim. Ell comensà la publicació de ses *Obres rimades* que va omplir de notes aclaratòries.

Un poeta com en Rosselló, tan enamorat dels nostros autors clàssics, forsosament havia d'escriure en la nostra llengua i com es natural al aficionar-s'hi, brollà de sa ploma més sincera la poesia, feu vibrà sonorament sa lira i son triomf no se feu esperar.

Al 1862 guanyà an els Jocs Florals de Barcelona, la Fior natural i la Englantina i com ja havia obtingut anteriorment un altre premi dels ordinaris, fou proclamat *Mestre en Gai Saber*, essent el segon dels poetes del renaixement que obtengueren aquesta singular distinció.

Molts d'altres premis guanyà en anys sucesius i més envant diferents vegades formà part del Consistori dels Jocs Florals com a mantenedor i president.

Publicà dos volums de poesies amb els titols de *Lo joglar de Maylorcha* i *Cançoner de Miramar*, però el treball principal de sa vida queda dins els volums que publicà de les Obres de Ramón Llull.

Passà d'aquest mon al altre el primer d'Agost de 1902, a la Ciutat de Palma, dos anys després de haver-li tributat la nostra Ciutat un grandíols homenatge.

Vataqui algunes de ses composicions poètiques:

LA LLENGUA PATRIA

¡Tan bella i no ho volen creure!
¡Tan amorosa i gentil,
¡t vol negar l'hermosura
qui no't coneix ni t'ha vist!
Ben cert, ben cert, dolça aymia,
que fort enutjat n'estic:
mes ¿ets per ço menys hermosa?
¿ets menys diça per a mi?
Be porea ferten d'agravis,

be los folls te'n poren dir,
no per ço la gentilisa
menys p'ueen tos paladins.
Si un jorn perderes lo ceptre
te'n resten de cors a mils;
en ton breçol me gronxares,
vull en tos braços morir.

¿Hont trobar, tendra donzella,
qui tant el cor me delit,
qui allunye les ombres negres
qu'entenebren mon lat trist?
Quant amb tú pas sol les hores
que n'es de doç lo que dich,
sens que més que Deu ho semia
i'l cor mai ho torna a dir!
Quan ab tu pas sol les hores,
¿com se fon mon esperit
pujant perfum en tes ones
dels estels al paradís!
Si dels llavis t'arrancassen,
oh, ¿qué'n seria de mi?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de ma patria,
¿qui com tu me dona'l crit
qu'escalfa en lo front la pensa,
que mou el cor de sos fills?
¿Qui com tu la veu me dona
per contar del temps antich
la gloria, la fé, i coratge,
los recorts de que vivim?
¿Qui'l brigit de l'host m'ensonya?
¿qui'm ret lo sò del clari?
¿qui'l colp de l'espasa nua
quant l'escut faça bocins?
¿Qui vest de cuiraca i ferre
mcs pensaments atrevits?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de mon Deu,
tu'm dones los sòns divins
amb que l'esperança se'n puja
amb son vol de xerafi.
¿Hi há flauta més tendra i dolça,
quant, amb la fé amb que m'inspir,
los prec de l'ànima cantes
dins lamar de l'infinit?
¿Hi há trompeta espaventable
qui tant faça estremordir,
quant de Deu ne cantes l'ira,
quant son flagell ne predius?
¿Qui a ma té les ales dona?
¿qui a ma esperança lo brú?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si amor los dictats inspira
sos plers, sos jois, son sentir,
¿oh que'n tens de suaus paraules!
¿oh que'n tens de colors vius!
¡Que n'ets de gaia llavors,
quan t'exhales en sospirs,
en quexes tendres, en súpliques,
qu'esplaien los cors ferits!
¿Qui com tu per captivarne?
amb les flors que n'has cullit
¿qui més adorm les soñreces?

¿qui més contenta'l desig?
¿Qui com tu sab los misteris,
per voluntats conquerir?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Jo del món cerc l'armonia,
i m'assec devora'ls vius;
vaig a escoltar les tronades,
i'l vent com xiula en los pins.
Oic los rossinyols el vespre,
dintre'ls torrents més ombrius;
i esco't les flors com se diuen
llurs amors tota la nit,
Mes, si sent la veu llunyana,
cantant lai joiós ó trist,
s'impl mon cor de ta dolçura
i encisat lo món olvit.
I m'adorm tot sospirant-te
i encara te parl dormint.
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

SA MIRADA

Omplir lo verger d'espines
fer brotar roses dins l'erm,
de roletat rodejarme,
poblar lo meu cor desert;
gelar del desig la flama,
encendre en flama lo gel,
darme pena en l'alegria,
i pler quant mon cor sofer;
ferne mel de l'amargura,
ferne amargor de la mel,
encendre dins les tenebres
les esperances del cel;
un paradís fer del viure,
ferne del viure un infern...
tot aixó ho pot ta mirada
quant la't deman a tots peus.

LES TRES FLORETES

Tres floretes hi restaren
en lo desert del meu cor:
la d'amor, la d'esperança,
la floreta del recot.
¿Qué'n feres de les floretes?
¿Qué'n feres del sant tresol?
¿De la flama amorosa?
¿De la d'esperança i goig?
La primera la'm marciré,
i a l'altra faltali'l sol;
no vols qu'amor me do vida,
que me'n do l'esper tampoc.
Mes, la qui'm testa, segura,
ben segura la tinc jo;
de les penes viurá a prova,
fins a prova de la mort.

Folklore Balear

Cançons d'es segar

Seguim avui la publicació de les cansonetes populars que a la pagesia solen cantar-se al temps de la sega. Aquí van:

S'ordi de Son Puig parlà i va di an'ets escaradés: cotau es colzo un poc més i vos ferá milló lligá.

(Artá.)

Jo som segadó de Petra i sols no sé safalcá. si es curt, mal d'esquena'm fa i si es llarg, m'inquieta.

(Lluchmajor.)

Jo'm pensava que's segá era com tocá guitarra i eu havé de safalcá pensava sa faus en terra.

(Mitjorn-gran.)

Jo n'he vist es sementé que has de segá, Marioná, desiara fa qual'ona, par que siga mar qui vé,

(Alcúdia.)

A escarada segarí si'm donassen carn d'anyell per faus, una bona pell i es tassons per tot lo día. (1)

id.

Segadós pujau, pujau. no romanguen adarrera que un homo en tení fumera es morro de baix li cau.

(Artá.)

A Llubi segaven ordi. tin més passat Sant Juan.

Com veien es tros tant eridaven: misericordi.

id.

Es segá s'es entregat, axí com ve l'hem de pendre amb una faus i un dengue un homo ja está afeitat.

(Petra.)

Vaig segá vint i un día sempre an es vostro costat;

encara no estje cansat, altres tants n'hi segarí.

id.

Quin segá tan regalat devora s'amé hi ferfal fo ho dic i no hu he provat, però provar-lo vuldría.

id.

Es día que segam xeixa sa madona fa es papé, i si s'aigordent no vé es rostoi li-ferem creixe.

(Artá.)

Cizadeta, eivadeta que'ets de mala de segá voldría tornasses má i es camp des blat, sa pleta.

id.

Eu acabá de segá s'escarada de son Mora ehi haurá figa aubaora amb uns crivells com sa má.

id.

S'ordi de Son Puig parlá i va dí a sa madona: —Jo no puc se cosa bona perquè'm van segá tardá.

(Mitjorn.)

(Seguirán)

1.—A Artá la diuen igual manco el derrer vers que diu: i está a s'ombra tot lo dia.

Tòpiques

També d'el poble d'Artá s'en diu colca cosa. No'l deixen per llevó, no. Sinó vejau:

Quant un no se cuida del be dels altres sinó del propi li diuen:

Ets com es batle d'Artá que amb ell está bé, tothom hei está.

Quant un se queixa d'una feina que no es feixuga o se plany de la possibilitat de que li sobrevenga un mal li diuen:

Ets com ets ases d'Artá que'n veure es bast ja suen.

(Artá.)

S'oli del la nostra vila te molta anomanada, pero diuen que te saba. Vet aquí un aforisme molt conegut dins Mallorca:

S'oli d'Artá sap i taca

D'un atlot o d'una persona que te fama de sabuda diuen:

Sap més que s'oli d'Artá.

Sobre noms de llocs o possessions de aquesta vila se canta:

Jo d'assuquí veig s'Aumeta s'Auma Vei s'Auma Nou Son Caparot i Son Coll i també Son Gallaneta.

(Artá)

I aquesta altra:

Es Cabanells, Ses Pastores s'Estany i S'Ametlará Sa Canova i S'Estepá Es Rafal Pay i Son Togores.

id.

De la possessió d'el Vergé diuen:

A dins es lloc des Vergé hei ha moues males passes tot es carritx i porrasses i colca boc muntanyé.

Es Bech d'ea Ferrutx es un dels cims més alserosos del nostra terme i sobre ell se canta:

Qualsevol qui del món fuig perquè no'l puguen trobá que se vaja a retiçá dhunt es Bech d'eh Ferrutx.

id.

En referencia a la fadrinalla de les possessions, canten:

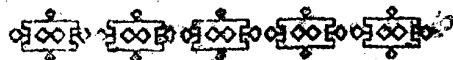
A Son Xerubi son d'ó i a Sa Jordana de plata i a Son Jané de mata i es Rescloanés fan pó.

id.

Encara que sia d'autor conegut, per son sabor popular i haver-se popularizada volem posar aquí la siguent poesia de'n Pere d'Alcantara Penya que va fer dins la tafona de Morell.

Si volem voure un recó de Mallorca ben florit de grossos abres gornit 'nau a la possessió anomanada Morell, i ehi trobaren un ramell de flos de bones aromes ortos i fonts, putxets i comes i un olivar el més bell.

Ramón des Pujols

Socials i Agrícoles

CULTIUS I BESTIAR.

III

BLAT

Perteneix aquesta planta a la família de les *graminacies*, tribu de les *triticees* i el seu nom botànic és *triticum*.

Se coneixen moltíssimes varietats de blat, i no es exagerat si deim que a Balears tot sol, s'en coneixen una vintena.

El blat, considerat botànicament, és lo que se diu una *graminea monocarpica*; es dir, una planta que floreix i grana una sola vegada i després desapareix. El seu origen es antiquíssim i sols un botànic té la pretensió de haver vist el blat amb estat seuvatje.

Aquest senyó es Olivier botànic francès que a la primeria del segle passat recorregué Turquia i principalment Turquia asiàtica i a la voreta del riu Eúfrates va trobar una *graminea* amb arganya que tenia els caràcters del blat i per certs indicis deduí que ni s'havia cultivat ni venia d'altres cultius.

El blat comença a vegetar baix l'influència d'una temperatura pròxima a 5º centígrados. El germen se desprèn de les envolturas del gra, quan ha rebut una suma de temperatures mitjes diurnes igual a 85º quant està enterrat superficialment. Son necessaris quant se sembla a una fondaria major, de 10 a 12º més per centímetre, i si està a més de 15 centímetres de fondaria generalment mor antes de surtir a demunt la terra. El blat, una vegada germinat, no continua vegetant sinó quant la temperatura diurna es superior a 6º.

Durant sa vegetació, les rels prenen de la terra els elements minerals, que elaborats per las fuïes i combinats amb les substancies que aquestes absorbeixen de l'atmosfera, suministrant la materia dels diferents teixits de la planta. Aquestes substancies son xupades a l'estat de dissolució en l'aigo carregada d'ácit carbònic, i segons esperiments fets pel sucesor de Way, Liebig, se necessiten 2000 grams d'aigo transpirada perque la planta fixi un gram de materia seca, i 3100 grams perque fixi un gram de materia mineral.

Tractarem amb una altre ocasió de la *transpiració* de les plantes, de la *germinació*, de la *Uei del minimum* i d'al-

tres asuntes importantíssims que convé que sápigam el pagés, per poder deduir i resoldre certs problemes.

Mentres la cuita anterior de les faves o metles, hagi estada regular, no afegirem ni fems ni abonos a la terra i soisament per medi de les reies mirarem d'activar la terra i preparar-la pes blat pero si l'anyada de l'any anterior del blat ha estada grossa més de lo regular li restituïrem abonos prenguent per basse l'extracció de lo que faves i metles s'en dugneren.

Suposant que l'any de faves i metles fou regular no li darem fems ni abonos a no ser nitrats durant la derreria d'ivern, si el blat heu damana.

Dins es gost li darem un'altra reia amb l'arada de pala creuada en sa primera però d'uns 18 centímetres, i seguidament esterrossat. S'objecte es tenir una capa de terra ben triga a fi de que s'oratgi, se banyi de sol i de llum. Com més vegadas remanarem la terra, millor, però de fotes maneres si volem conserva-la neta d'erbes i sensa evaporació li hem de dar un pas de cultivador cada pic que vejem erbes nades o que, degut a les plujes fassa cruïes o crivells pels quals s'evalora tota l'aigo; amb una paraule, sempre hem de tenir un gruix de mig pans de terra ben esflorada sense fer un cós amb la terra de devall.

El blat es una planta que pren aproximadament per fer dins, una corterada 15 hectolitres de grà amb paja, rels corresponents, 54 kilos de potassa, 44 de nitrats i 27 d'ácit fosforic.

La dins el novembre li darem una bona reia a fi de tenir la terra fluixa i llavor sembrarem amb la sembradora el blat a raó d'unes 9 o 10 barcelles per corterada. Emplem la sembradora de la Caixa Rural de San Juan que pel blat mos dona molt de conte i mos queda sembrat a tiras i a una distancia de uns 20 centímetres de tira a tira.

Quant el blat ja te miga paumet o un poc més li dam una passada amb sos esterrosados i queda fluix, més envant una passada amb sos entrecavadós i llevo quant ja te un pam ig mi li dona una passada amb arada prima de ferro o combinació d'arades que formen un cultivador i llaven el buit de entre solc i solc, i resulta que s'erba que nex dins

el buit que es l'única que medraria queda desbaratada.

Aquestes llaurades se donen tantes vegades com considera necessari es conrador tenguent en conte que cada remenada de terra es una activitat dada a sa terra en la seva tasca de descomposició de substancies fin arribar a ser assimilables.

Si surt cugula dins el solc de blat la recuim amb dones quant ja està mig remada i le dam a n'el bestia.

Segam, garbeljam i de cap a l'era quedant aquell camp a disposició de ovelles i pores fins que fa la primera aigo entre ses dues *Mares de Deu* o sia de 15 d'Agost a 8 de setembre en que llavor porem aqueil sementa i s'h' va posant erba.

L'amo de sa clasta

EL VINAGRE

Quan les fuïes de Noés s'embarlaven de llur pare, que, desconeixedor dels efectes del vi i l'esperit que entranya dintre son si, va quedar en lamentable estat de borraixera i descompost de robes ajeugut sobre el terrer; Déu volgué castigar el seu descat i menyspreu envers son respectable pare, i va convertir el vi, que bo era, sempre que volgueren atensar se'l als seus llavis, en detestable vinagre coenst.

Perxó va perdurar aixó, quedant criat el vinagre com a menyspreu i castiga a través de les centúries, tant, que fins a nostre Déu i Senyor, per més improprietat a punt d'expirar tenint set, els malcors de jueus n'hi propinaren com a sagnanta burla i despreci, barreixat amb l'el, allí en el Calvari penjant de la creu santa al redimir-nos.

El vinagre, des d'aquestes dos fetes, ha quedat maleit, i perxó veureu que entranya dintre son si tots els mals gustos i dolentes barbadetes. Fins al llencarlo sobre el terra, com si fos un dolent veri d'escorsó.

Es el vi, que de bo que era, per llei de tots els vicis s'ha convertit en dolent, i perxó resulta com un home bo que al fer-se dolent, mo les va'tes és més dolent que no pas ho són els de breçol dolents de mena i perdurable raça.

Siguem, doncs, bon vi i millor esperit, si pot ser, i mai per mai vinagre en res dels actes i afers de la nostra vida mortal.

EMILI PASQUAL D'AMICÓ

Del Passat i del Present

Peste Llevantina

Continuació.

L'Ajuntament aquell any estava com a substitut pels següents:

Batle mayor D. Juan Font—segon, D. Miquel Vives—tercer, D. Gregori Morey—Retgidors: D. Miquel Guiscafré, D. Juan Servera, D. Pere Francesc Moragues, D. Miquel Esteva, D. Juan Sureda i D. Pere Lliteres.

Les primeres providències dictades per la junta local de Sanitat foren la Construcció urgent de Campaments de barraques de pi carritx que s'establiren an *Es Recó*, *Bellpuig*, *S'Abadeya* i *Son Fortesa* Ademés se declararen llatzaretz les Cases de Bellpuig i St. Salvador.

Una vegada distribuïts els llocs per campaments i llatzaretz se procedí entre la Junta Municipal de Sanitat i el Batle Mayor a designar als retgidors i demés personal comissionats pels càrregues que cada un havia de tenir.

S'encarregà a D. Miquel Vives, retgidor d'arrepagar i captar queviures de tota casta pel sosteniment dels malalts i del personal que'ls cuidava.

S'anomà D. Pere Francesc Moragues per dirigir la brigada d'homos que construïssen les barraques i de cercar i aprofitar el bestiar per transportar la lenya necessaria.

D. Miquel Esteva, retgidor fou destinat a cuidar-se de transportar els malalts de les barraques cap al Llatzaret de Bellpuig i de fer enterrar tots els morts.

A D. Juan Cervera de Sa Font, retgidor se l'hi encarregà el cuidar-se dels cementeris i del Llatzaret de Bellpuig.

L'amo'n Pere Esteva (a) Te'aya se cuidaria d'ls homos que treballassen en el cementeri que s'improvisà a Na Verra.

Mossen Jaume Sureda fou elegit com a dispeser principal i D. Sebastià Pau Sancho com a dispeser substitut del primer.

D. Juan Sureda (a) Tafona, fou designat per cuidar-se dels homos que havien de treballar en el campament del Recó.

D. Jeroni Massanet de Sos Sastres quedà elegit per fer traginar tots els queviures que venguessen pel Coll d'Artá i si venguessen per mar, ferlos traginar desde el Port i ademés per donar allotjament a les persones que venguin destinats a la vila d'Artá per el servici de tots els afers sanitaris.

Per cuidar-se del Llatzaret de Bellpuig junt amb el retgidor D. Juan Cervera de Sa Font fou anomanat Fr. Bartomeu de Bunyola; caputxi que vengué a exercir la caritat en la nostra vila junt amb altres de la seua orde, dels que parlarem en altre lloc. En el mateix

Llatzaret s'hi destinà igualment a D. Agustí Sancho perquè cercàs homos, carros de parei i bestiar per ajudar a n'els molts de treballs que precisament hi havia d'haver. Com a Comandant d'armes del Llatzaret citat s'hi destinà a D. Francesc Sancho.

An el Llatzaret de *S'Abadeya* s'hi envià D. Antoni Borrás i Fr. Josep Moll, l'ermità Josep i Fr. Jaume Gil el qual feia servici de cuiner.

Els metges D. Ignaci Sureda, D. Bartomeu Obrador i D. Bartomeu Nadal respectivament en els campaments de Bellpuig, Carrossa i *S'Abadeya*; però no obstant recorrien així mateix els demés campaments.

Els campaments foren manats construir per D. Josep Ferrer, caràcter enèrgic an a qui se deuen la major part de disposicions sobre la higiene local. Com a mostra de la manera com trametia ses ordres desde el Cordó vat-aquí copia de la disposició que en 6 de Juny envià an el batle i Ajuntament d'aquesta vila. Diu:

«En atención a la distancia a que se halla la Junta Superior de Sanidad a lo que por precisión se ha de tardar su correspondencia y residiendo en mi el lleno de sus facultades, he dispuesto que inmediatamente disponga que todos los sanos existentes en esa salgan a acamparse en parage que teniendo agua esté ventilado en donde se construyan barracas con bastante separación debiendo V. hacer se repartan los miembros de ese Ayuntamiento, quedando parte en el pueblo para cuidar de su Lazareto y demás y parte en el campamento. El Doctor Quetglas que se halla ya fuera de la villa le obligará V. a que pase inmediatamente al campamento a fin de que enfermando en el alguno lo haga pasar inmediatamente al Lazareto de S. Salvador i la familia a que pertenezca a otro punto donde se formará un segundo campamento de sospechosos.

La humanidad doliente exige entre los que tenemos la honra de profesar nuestra Religión que todas estas medidas tengan el más exacto cumplimiento que puedan estar bien seguros que nada omitiré en su alivio habiendo ya dispuesto pase inmediatamente otro médico i seguiré dando las medidas que crea más oportunas.

Dios guarde etc.—6 Junio 1820—José Ferrer—S. Alcalde y Ayto. de la villa de Artá—Nota. Se procurará dar al Lazareto del Hospital de S. Salvador la ventilación posible para lo que a consulta de los facultativos, se abrirán aquellas ventanas que se juzgue a propósito.»

Se precisava un caràcter així per dirigir tot un poble en l'estat deplorable en que se trobava.

A son manament se leren els campa-

ments principals que ja hem citats i més envant se feren també el de *S'Estelrica* i el de *S'Auma Nou*.

El depòsit dels queviures i objectes necessaris s'establí a *Son Fortesa* d'aont estaven encarregats de dur-los an el campament de *S'Estelrica* l'Ordenansa Jaume Bisquerra (a) Biancos i an el del Recó D. Miquel Floriana. A *Son Fortesa* mateix acordà tenir-hi sessions diaries l'Ajuntament de les deu a les dotze del matí i els metges també esculliren aquest lloc per reunir-s'hi al creurer-ho convenient.

La carniceria s'establí a una caseta a *Sa Creu de Na Bernada* i a l'Hort dels Olo's hi estava el Vicari perpetuo ont he custodiava la Sagrada Hostia i lo necessari per l'Administració de Sagraments.

Moltes foren les providències que en el principi se prengueren, però Deu permeté que la peste anàs augmentant i fent extragos horrorosos com direm més envant.

PRECAUCIONS A FORA

Tot d'una que'ls demés pobles de Mallorca tengueren noticia de que la malaltia que tantes víctimes causava dins tota la Comarca llevantina era realment la peste bubónica un pànic horrible s'apoderà de tothom i tots els pobles feren tot quant fou de la seua mà perquè no arribassen fins a ells els efectes de l'epidèmia.

La Junta Superior de Sanitat fou la qui immediatament de tenir certesa de la classe de malaltia d'Artá i *Son Servera* envià comunicació a tots els Ajuntaments de l'illa fent-los avinent la necessitat de que adoptassen totes les mesures necessaries per evitar la comunicació amb els pobles apestats, i observassen estrictament totes les regles sanitaris encarregant-los al mateix temps que cada dia li donassen part del estat de la salut pública.

Ordenà també l'aixecament del cordó sanitari de que ja hem parlat a altre lloc i a mateix temps envià la *Bergantina* guardacostes que s'habilità expressament tripulada per cinquanta homos i un comandant perquè vigilàs tota la part de la mar.

Quant reberen els Ajuntaments la comunicació citada tots i cada un determinaren acordonar-se a si mateixos per preservar-se d'aquell terrible assot; els vecins de cada poble se oferiren espontàneament per fer guarda de nit i de dia a fi de que no hi entràs ningú de fora, perquè abans d'establir-se el cordó en els pobles apestats, oren molts el qui s'escampaven i anaven a refugiar-se en els pobles sans.

Continuarà

Andreu Ferrer.

Notícies i Comentaris

Mallorquinistes bords

Hei ha una caterva de mallorquins qui davant la forsa que pren el Mallorquinisme de saba ligitima fan campanyes (en castellà naturalment) a favor d'un mallorquinisme que consisteix en aferrar-se a la Roqueta com una pitjallida i somiar truites, esperant que el Govern de Madrid de tant en quant els tiri colca figa flor que procuren aglapir i empassar-se.

Funden societats i les diuen *mallorquinistes*, cuidant-se sempre de posar darrera aquella paraula: *catalanistes mai*. Això son mallorquinistes bords i xòcs. Bords perquè reneguen de la rassa de la qual han hereditat la seua sanc, perquè prefereixen tot lo foraster a lo ligitim, perquè adulen als qui mai han estimada Mallorca ni la poden estimar i en canvi no tenen més que despreci per tot lo nostro.

Son xòcs, perquè son incapassos dins la seua migradesa d'esperit de produir cap obra digna, perquè no estudiant sino lo foraster i renegant dels caràcter de la nostra personalitat no poden produir sino paròdies de les obres forasteres i a lo més imperfectes traduccions de ses propies pensades.

Es hora d'avorrir el mallorquinisme d'aquesta gent i professar el ligitim que es aquell que posa Mallorca davant tot, però revestida de tots els trets característics hereditats dels nostros avis.

¿Que aquests eren en sa gran majoria catalans i com a tals mos engendraren?

Idó germans som de rassa amb els qui viven a Catalunya i hem de voler regoneixer sa germanor sense que això vulga dir, antes al contrari, que mos hajam de supeditar a ells. Ells no formen tots sols la nacionalitat catalana, la formam plegats, i si un dia aquesta es reconeguda p'el Govern Central ningú ferà, qu'espiritualment no formem part d'ella i Deu vulga que Mallorca s'hi adheresca també materialment, sempre però que mos otorguin amplíssima autonomia.

¿Que com ho entenem an això de tantes autonomies?

Es ben clar i apenès hei ha ja ningú que ho dupti que l'Estat espanyol està integrat per elements ben definits de diferenta rassa, vascos, gallecs, catalans, castellans. Idó cada element dels dits forma una *nacionalitat* mes o manco rego nescuda. Dins cada nacionalitat hi ha regions ben caracterisades p. e. dins la catalana, Mallorca, Menorca, Eivissa, Barcelona, Lleida, etc. Dins cada regió hi ha pobles la personalitat dels quals ningú discuteix i aquets se componen de families ben lliures, amb dret a tot, manco a molestiar els demés vesins, i obligats tots a contribuir a les necessitats socials.

Idó volem que l'Estat otorgui a cada nacionalitat i aquestes a cada regió i a cada municipi la mateixa autonomia que cada familia gaudeix dins cada un dels pobles.

¿Encara se vol més claredat?

Això es lo que pretenim els Mallorquinistes autèntics. Tots els qui fugin d'aquí son bords i per sa mateixa raó seran xòcs.

Doctor Claret

BIBLIOGRAFIA

Acaba de sortir bellament editada per la *Editorial Catalana* la conferencia que en "l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per la Dona" llegí el 21 de Dbre. passat el famós sociòlec Ramón Rucabado, sobre *El Cinematògraf en la Cultura i en els costums*.

Es molt interessant baix del punt de vista moral perquè fustiga amb les paraules que s mereix l'exhibició de pel·lucles engendredores d'odis, immoralitats, crims, etc.

Aquest follet s'hauria d'escampar profusament i lletgir-se reflexivament. Seria de gran profit.

Felicitem a son autor i li agraïm l'obsequi.

La Bibliografia mallorquina s'es enriquia amb un nou volum amb la publicació de la Conferencia que doná al mes d'Abril a Ciutat en la Unió protectora

Mercantil» l'Inspector de 1.ª ensenyansa el nostre bon amic D. Joan Capó baix el titol de *Educació a una democracia*.

Tots quants d'elogis poguem noltros fer d'ella els-feu ja la premsa mallorquina quant fou dada la conferencia.

L'amistat que mos uncix mos vedaria altrament de dedicar-li els que la lectura del follet mos ha suggerit.

Mercés al bon amic.

A F.

La Russia bolxevista

Tant com se van coneguent les interioritats de la Russia sovieta, l'opinió de tot el mon se manifesta contraria a la Tercera Internacional, a la qual darrerament s'han aderit els socialistes espanyols.

La premsa cada dia dona detalls del regim terrorífic practicat per Lenine i Trosky. Sabem que els soviets imposen terribles privacions. Baix del regim bolxevista, l'única cosa possible es el desordre. No hi ha llum a les ciutats, ni transports, ni queviures; ni cap de les manifestacions normals de la vida.

I per si no bastás a convencernos lo que els corresponsals de premsa mos contenen tenim are uns testimonis, la valor de los quals es suficient per posar en ridícul l'acort dels socialistes espanyols.

Dues delegacions socialistes, l'una inglesa, italiana l'altre, son les qui de regrés d'aquelles terres declaren: la primera, que renuncia a la idea de que els laboristes inglesos s'adereixin a la Tercera internacional ja que aquesta exigeix que tots els partits estrangers aderits adoptin els métodos russos de revolució social lo qual no es possible una vegada vista la seua práctica. L'altre, la del partit socialista italiá, declara que les teories idealistes d'En Lenine son inaplicables tant a Russia com a la resta del mon.

Els socialistes espanyols ferien be de convencerse de que donat el nostre nivell cultural, Espanya no está en condicions de rebre una transformació com la sovieta.

L. G.

D'Artá i a Comarca

Del Centenari

La crida que ferem en el n.º passat al Ajuntament i demés entitats de la nostra vila perque prenguessen amb entusiasme la celebració del Centenari de la peste bubònica, es estada escoltada. L'Ajuntament en la sessió del dia 18 va acordar delegar al batle perque amb l'autoritat esglesiástica i judicial formin la Comissió organitzadora de les festes. Aquesta Comissió ampliada amb les delegacions d'entitats i demés persones que se creguen convenients tindrà amples facultats per fer tot quant cregue prudent perque surti una festa digna del episodi històric que se commemora.

Sabem que'l Sindicat Agrícola Catòlic i la Caixa Rural están d'spots a ajudar amb tot quant puguen per dar esplendor a la festa.

El dia de Sant Roc en la festa votiva que se celebra en el Convent hei predicarà el P. Fr. Oriol de Barcelona Caputxi el qual te fetes indagacions històriques sobre els memorables Caputxins que vengueren a auxiliar als apstats i entusiasta com és per la celebració de les festes és segur que ajudarà a orientar a la Comissió. Per de pronta mos feu una visita exclusivament an aquest fi i s'oferi, així ell com en nom del P. Superior a ajudar nos en tot lo que estiga de la seua part.

Es de creure que la Comissió no deixarà d'aprofitar tant valios oferiment.

Tendrem al corrent als lectors de les passes que aque la doni dels preparatius que se fassen en aquest assumto.

D.ª Margalida Blanes Blanes morí dia 16 del corrent més després de curta i traidora malaltia, haguent rebuts els Sants Sagraments.

Filla de la distingida familia de Ca D. *Monserrat Patró des Trespolet* i esposa de D. Francesc Blanes no cal dir la consideració i estima de que gosava dins la vila, avalorades com eren aquelles condicions per son caràcter franc, afable i humil i una virtut a tota prova.

Feia pocs anys que era casada i deixa a son espós una hermosa nineta qu'apenes conta dues primaveres.

A s'acompanyada que se feu el mateix dia a les 3 del capvespre i an els solenníssims funerals que se celebraren a la Parroquia i an el Convent hi assistí numerosíssima concurrencia.

Rèbiga sa familia tota la més sincera expressió del nostro sentiment.

A. C. S.

DE CANOSTRA

METEOROLOGIA.—Després d'una partida de dies bascosos i pesats, l'atmosfera carregada esclatà dia 27 en una tempestat de trons i llamps. El matí va brusquetjar un parei de vegades i a la una del capvespre amollà un butut fort que durà un quart gros. Feia aigo torrencial. D'allavors encà el temps s'ha refrescat molt.

ESTAT SANITARI.—Aquest es satisfactori, gracies a Deu La familia de ca D. Francesc Patró tengué quatre casos de febre amb una vegada i la població quedà alarmada. Però creu importades de Palma i no sortiren de la casa.

CAP A ROMA—Per pendre part en el Capítol que ha de celebrar la Tercera Orde Regular de S. Francesc sortiren cap a Roma el Provincial Fr. Bartomeu Salvá, el Segretari provincial P. Miquel Vidal i el Procurador Provincial i Superior d'Artá el P. Fr. Garcia. Les desitjunt un bon viatge.

S'ESCOLÁ CESSANT.—Feia ja dos números que pensavem donar d'aquesta noticia i no disposavem de lloc. Mestre Miquel Morev que feia 44 anys que desempenyava el càrrec d'escola de la Parroquia ha cessat a petició propia. Havia tornat ja vei i una llarga malaltia tenguda enguany el deixà abatut i fluix. Això el fé decidir a presentar sa dimisió d'un càrrec que exercia a gust de tot-hom.

L'ha substituït Mestre Llorens Puig.

RECENT ARRIBATS.—Seguit seguit van arribant families artanenques de les moltíssimes que hi ha escampades pel mon. Aquesta quinzena han arribats de Puerto-Rico D. Jaume Sureda (a) Gili amb dues xamoses filles. També vengué D. Juan Vicens i s'esposa D.ª Maria Esteve, com igualment l'esposa i fills de Antoni Casellas (a) Garameu i sa germana política.

A totes donam la benvenguda.

ALTRE ARRIBAT.—També ha vengut per temporada D. Gabriel Moyá (a) Tesá que feia nna trentena d'anys que era a l'América. Sia ben arribat.

A CALARRATJADA—La Cloonia estiuenca de Calarratjada está en el seu ple, de cada dia més concorreguda. Cada dia va i ve el carretó de l'amo de Sa Marineta que reb encàrregs i passetgers en l'Administració de Can Mangol.

PROGRAMA

De les festes cívic-religioses que's celebraran aquest any en als dies 5 6 i 7 d'agost an aquesta vila dedicades a la Transfiguració del Senyor, Titular de la Parroquia, i a la Verge de St. Salvador, Patrona del poble:

Dia 5, a les 8 del vespre, solemnes Completes an l'Iglesia parroquial. A les 10, iluminació eléctrica, revetla an el mirador del oratori de la Verge.

Dia 6 pe al matí, matinal per una banda de música. A les 10 solemne acompanyament de la Corporació Municipal a n'el Temple parroquial, hont després de Tercia se celebrará Missa solemne, amb música, en la qual predicarà el Rt. P. Juan Ginart. C. O.

Acabat l'Ofici i haguent vengut l'Ajuntament a la Cassa Consistorial, tindrà lloc an aqueixa l'acte de la solemne entronissació del Sagrat Cor de Jesús i pública renovació de la consagració del poble d'Artá an al Cor Deític

A les 12 carreres d'at lots, homos i cavalleries an el lloc de costum; amb els premis sigüents:

Un primer premi de 10 pessetes i un pollastre, i un 2.º de 5 pessetes p'els homos, i podran pendre part an aquesta carrera, corredors del poble i externs. Un altre primer premi de 10 pessetes amb un 2.º de 5 per una carrera de cavalls, en la qual també podran pendre part tant els del poble com els externs. Un altre premi de 2 pollastres p'els corredors d'Artá. Els demés premis siran els de costum.

A las 5 del capvespre solemnes completes en l'oratori de la Verge del Salvador. Acabat l'acte tindrà lloc el tradicional ball anomenat de *Sa cisterna* i concert musical.

A las 9 del vespre concert musical an la plassa del Trispolet i despres ball de pagés a la Plassa Nova.

Dia 7 comensará com el dia anterior, a les 10 solemne acompanyament del Ajuntament per assistir a la missa solemne que se celebrará en l'oratori de la Verge del Salvador, predicarà el mateix orador del dia anterior.

A las 12 corregudes en el lloc acostumat amb els premis i condicions de consuetut.

A las 4 i mitja carreres de bicicletes amb un primer premi de 15 pts per tots els corredors que se presentin, i una 2.ª carrera per els corredors de Artá amb un premi de 15 pts.

A continuació carreres de resistència amb un premi de 15 pts per els corredors d'Artá i externs; la 2.ª carrera per corredors d'Artá exclusiu amb un premi de 5 pts.

A las 9 del vespre se cremará un castell i concert de focs artificials musical en la Plassa Nova.la.

Gran Colmado Artanenc d' en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandiós surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa direcció: **CARRÉ DE PALMA 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i **CARRÉ DE PALMA N.º 3** - Despaig a Palma: **ESTANC DES BANC DE S'OLI**

GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Bordados
Lenceria	Confecciones	Pañoleria	Tapicerias
Camiseria	Corseteria	Corbateria	Alfombras
Merceria	Sederia	Bisuteria	Perfumeria

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Articulos para luto -- Géneros de punto -- Bastones
y paraguas -- Artículos de viaje

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclos de Goma

Gran sección de Peleteria

Ventas al contado - Precio fijo - Teléfono, 217 - PALMA - *Esta casa no tiene sucursales*

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
ILLAMPANT. SERVICI ES MERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

Ensaimades i panets

En lloc se torben millés que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitut i economia

DES PAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

GRAN BOTIGA

D'EN

JUAN VICENS (a) JAN

Ven de tota casta de articles, comestibles, galletes, etc

ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

Paff i Ancora

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guitarres, etc.

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-ARTA

Sempre, Sempre, derferes novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagues

No deixeu de visitar-lo amb la seguredat de que quedareu amb ganes de tornar-hi